
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.14 : 339.92

О. І. Гонта,
д.е.н., професор**СТРУКТУРИЗАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ВПЛИВІВ НА ЕКОНОМІКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Визначена ієрархічна структура зовнішніх впливів на економіку регіонів в умовах формування глобального економічного середовища. Визначені напрями транснаціоналізації економіки регіонів.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, економіка регіону, перехідні економіки, інституціональне середовище.

Е. И. Гонта,
д.э.н., профессор**СТРУКТУРИЗАЦИЯ ВНЕШНИХ ВОЗДЕЙСТВИЙ НА ЭКОНОМИКУ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ**

Определена иерархическая структура внешних воздействий на экономику регионов в условиях формирования глобальной экономической среды. Определены направления транснационализации экономики регионов.

Ключевые слова: глобализация, интернационализация, транснационализация, экономика региона, переходные экономики, институциональная среда.

O. Gonta**THE STRUCTURING OF EXTERNAL INFLUENCE ON UKRAINIAN REGIONAL ECONOMY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION**

The hierarchical structure of external influence on the regional economy in the context of economic environment globalization is examined. The directions of transnational regional economy are determined.

Key words: globalization, internationalization, transnationalization, regional economy, transition economies, institutional environment.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливішими науковими та практичними завданнями. Характерною рисою сучасного світового господарства є зростаюча транснаціоналізація виробництва та капіталу, яка формує глобальне економічне середовище і обумовлює необхідність адаптації національної економіки до його умов. Водночас, на ефективність національної економіки істотно впливає просторовий (територіальний) чинник, що зумовлює піднесення ролі регіонів у світогосподарських зв'язках держави.

Макроекономічний підхід до міжнародної взаємодії не враховує внутрішній потенціал саморозвитку територій та можливі резерви зростання ефективності за рахунок удосконалення просторових пропорцій на основі використання переваг міжнародного поділу праці. За сучасних реалій, коли регіони стають головними суб'єктами економічних і політичних відносин країни,

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

поза увагою залишаються можливі загрози руйнації структури національної економіки та втрати стратегічного потенціалу її розвитку через хаотичну зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання, яка не підпорядкована довгостроковим цілям зростання і розвитку. Адже в умовах децентралізації управління саме на регіональному рівні приймається основна частина рішень щодо організації експортно-імпорتنих операцій, залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), розміщення філій та відділень транснаціональних корпорацій (ТНК).

Зовнішньоекономічна політика України будується неоліберальній моделі відкритої економіки. Реалізація моделі відкритої економіки фактично означає вихід у глобальне конкурентне середовище суб'єктів господарювання з чіткою регіональною визначеністю. Саме регіони є полем реалізації стратегії внутрішнього розвитку і носієм зовнішньоекономічної стратегії держави. Визнання за регіонами їх найважливішої ролі у соціально-економічному розвитку України як рівноправних та невід'ємних структурних одиниць, наділених правом зовнішньоекономічної ініціативи, актуалізує питання аналізу існуючої та розробки нової теоретико-методологічної основи взаємодії окремих територій з глобальним середовищем з точки зору забезпечення ефективного розвитку національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень, у яких запропоновано вирішення проблеми. Теоретичні та практичні проблеми участі регіонів у світогосподарських стосунках, вплив відкритості економіки регіонів на стан їх економічної безпеки досліджено у наукових працях О. Амоши, М. Долішнього, З. Герасимчук, В. Галушак, Н. Вавдіюк, Ю. Макогона, А. Мокія, Н. Мікули, В. Пили, С. Писаренко та ін. Переважна частина регіональних досліджень орієнтована взаємодію регіонів з міжнародним економічним середовищем. Однак, протягом останнього часу відбулися принципові зміни в світовому господарстві, пов'язані зі стрімким розвитком процесів транснаціоналізації економіки, що призвело до формування глобального економічного середовища. Проблеми транснаціоналізації економіки України розглядаються нині, переважно, на макроекономічному рівні, що знайшло відображення у працях Ю. Пахомова, Д. Лук'яненка, В. Новицького, В. Рокочої, О. Рогача, О. Плотнікова, С. Якубовського та ін. Регіональний рівень транснаціоналізації економіки залишається поза увагою вітчизняної науки.

Цілі статті. Виявити ієрархію зовнішніх впливів на економіку регіону в умовах активізації процесів транснаціоналізації та формування глобального економічного середовища, яке здійснює зростаючий вплив на пропорції регіонального розвитку та стан економічної безпеки регіонів.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Невід'ємною складовою трансформаційних процесів в Україні є залучення регіонів до системи світового господарства, що розвивається під впливом поглиблення інтернаціоналізації виробництва та формування глобального економічного середовища, матеріальну основу якого складають процеси транснаціоналізації.

В перші десять років незалежності, коли Україна переживала період початкової лібералізації, взаємодія з світовим господарством формувалася орієнтуючись на доглобалізаційну модель розвитку.

В той період для України існувало два основних інструменти (способи) залучення на паритетних умовах у світове господарство:

1) реалізація перспектив вступу до того чи іншого інтеграційного угруповання (у перше десятиріччя незалежності наукові дискусії були сконцентровані навколо багатовекторної векторної та різношвидкісної інтеграції

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

України до ЄС, СНГ, з 2001 р. майже набула реальності перспектива формування ЄЕП. Нині спостерігається тимчасова невизначеність інтеграційних пріоритетів);

2) вихід суб'єктів господарювання на зовнішні ринки, і в цьому аспекті розглядалась необхідність вступу України до СОТ як можливість підключення до світового режиму зовнішньої торгівлі.

Регіональні аспекти залучення держави до світового господарства в умовах інтернаціоналізації були похідними, і обмежувалися, як правило, лише проблемами транскордонного співробітництва, розвитку експортоорієнтованих виробництв та залучення іноземних капіталів в економіку регіону.

Вибуховий розвиток процесів транснаціоналізації на зламі ХХ-ХХІ ст. обумовив кардинальні зрушення у світовому господарстві та призвів до глобалізації економічного середовища, що пояснюється наступним.

До кінця ХХ ст. переважала інтернаціоналізація обміну, провідною формою міжнародної взаємодії була зовнішня торгівля. Наприкінці 90-х рр. основною формою міжнародної взаємодії стала інтернаціоналізація виробництва і капіталу, спричинена таким рівнем активізації діяльності ТНК, який дозволяє констатувати феномен явища транснаціоналізації (рис. 1).

Поштовхом транснаціоналізації економіки стало різке зростання прямих іноземних інвестицій ТНК (1980 р. – 57 млрд. дол., 1990 р. – 172 млрд. дол., 1995 р. – 331 млрд. дол. 2000 р. – 1 трлн. 409 млрд. дол. (безпрецедентний пік зростання), 2005 р. – 916 млрд. дол.. 2006 р. майже повторив піковий рівень 2000 р., оскільки обсяг ПІІ досяг рівня 1 трлн. 306 млрд. дол. Хоча світова економічна криза призвела до того, що світові обсяги ПІІ в 2009 р. скоротилися на 39 %, склавши за підсумками року близько 1 трлн. дол. Такі дані навела Комісія ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД). Тим часом ЮНКТАД відзначає, що в 2010 році глобальні ПІІ, від яких особливо сильно залежать держави, що розвиваються, можуть повертаються зростають досить швидко відновлюватиметься світова економіка. Отже, у 2009 році як промислово розвинуті, так і країни, що розвиваються постраждали від скорочення ПІІ. За оцінками ЮНКТАД, приплив ПІІ в розвинені країни торік впав на 41 % - до 565 млрд. дол., у той час як ПІІ, отримані країнами, що розвиваються, знизилися на 35 % - до 406 млрд. дол. До цього обсяг ПІІ в економіці, що розвиваються зростав протягом 6 років поспіль.

Конкретизуємо взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації, які мають взаємообумовлений, але різноспрямований розвиток.

Інтернаціоналізація економічної діяльності є наслідком дії закономірності міжнародного поділу праці, як прояву об'єктивного економічного закону територіального поділу праці. Транснаціоналізація є важливим компонентом інтернаціоналізаційного процесу і одним з основних джерел глобалізації економічного середовища, складаючи його матеріальну основу. Інституційними формами транснаціоналізації виступають ТНК, транснаціональні альянси (велетенські об'єднання провідних ТНК країн-лідерів), транснаціональні банки (нерідко зареєстровані в у офшорних зонах).

У зв'язку з тим, що центральне місце у світовому господарстві нині займають ТНК, попередні інструменти входження країни у світовий економічний простір актуальності не втратили, але більше не носять вирішального характеру. Практика доводить, що в сучасних умовах ні регіональні інтеграційні об'єднання, ні СОТ не здатні протистояти діяльності ТНК у разі негативного впливу на країну базування. Виходячи з цього, до попередніх інструментів паритетного входження України у світове господарство додається

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

третій інструмент, який в умовах глобалізації економічного середовища є, за нашим переконанням, основним – це транснаціоналізація економіки.

Водночас, глобалізація економічного середовища перегруповує ступінь впливу діючих осіб на світовій арені. На перший план висуваються великі капітали і регіони як обмежено суверенні економічні суб'єкти. Формується якісно новий рівень економіки, який сполучає галузь і територію. За твердженням Л. Євстігнєєвої та Р.Євстігнєєва, погляди яких ми повністю поділяємо, «...регіони виступають вузловим простором, де зіштовхується територіальна політика держави, регіонів та великого капіталу. Центральне місце в ній починає займати ринок стратегічних інвестицій». [1, с. 52]. В економіці регіонів відбувається формування ринкових ніш великих капіталів, як вітчизняних, так і зарубіжних ТНК. Регіони наряду з державою і великим капіталом стають статусними учасниками глобалізаційних процесів.

Об'єктивною передумовою актуалізації проблем транснаціоналізації економіки регіонів є сучасні економічні трансформації, що з одного боку, набули характеру глобальних, а з іншого – мають свої особливості в кожній країні та специфіку прояву в межах окремих регіонів [2, с. 35].

Вказані економічні трансформації детерміновані двома групами факторів:

1) історичними перетвореннями, пов'язаними із здобуттям Україною незалежності, розпадом соціалістичної системи та переходом до ринкових відносин, сенсом яких є лібералізація внутрішніх і зовнішніх економічних відносин і зв'язків. Логічними наслідками руйнування інституціональної основи соціалізму стали:

- трансформація відносин власності, визнання пріоритету її приватного типу і корпоративної форми;
- децентралізація управління та передача значної частини повноважень на регіональний рівень;
- перехід від моделі автаркії до моделі відкритої економіки, що передбачає у завершеному вигляді безперешкодну циркуляцію товарів, послуг та капіталів між країнами. При цьому держава відмовляється від монополії на здійснення зовнішніх зносин, регіони отримують право зовнішньоекономічної ініціативи, суб'єкти господарювання (національні та іноземні) вільні у прийнятті рішень щодо вибору ринків країни збуту продукції і розміщення капіталів, каналів постачання сировини, встановлення виробничо-коопераційних зв'язків;

2) кардинальними зрушеннями у світовому господарстві, які відбуваються протягом останніх двох десятиріч, пов'язаних з:

- стрімким розширенням світового ринку внаслідок руйнації світової системи соціалізму, що дозволяє розглядати міжнародну економіку в інституціональному плані як відносно гомогенну систему, побудовану, переважно, на ринкових відносинах;
- глобалізацією відтворювально-інвестиційних циклів у визначальних секторах світового господарства зумовлених, насамперед, зростанням фінансової потужності та просторових масштабів діяльності ТНК, монопольна конкуренція між якими призводить до формування транснаціональних альянсів;
- піднесенням ролі мегарегіональної інтеграції, насамперед у країнах Західної Європи з подальшим охопленням країн Східної та Центральної Європи, як системи колективного захисту від небажаних впливів глобалізації економічного середовища;

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

– зростаючим впливом наднаціональних інститутів, насамперед МВФ, групи Світового Банку та системи СОТ на регулювання економічної діяльності всіх рівнів: макроекономічного, регіонального, мікроекономічного.

Окреслені фактори економічних трансформацій потребують вдосконалення стратегії регіонального розвитку з огляду на сучасні тенденції світового розвитку.

Враховуючи, що національна економіка України являє собою регіонально-цілісну систему, відкриту до впливу явищ і процесів, які відбуваються у світовому господарстві, необхідно визначити структуру зовнішніх впливів на економіку окремих регіонів в умовах поглиблення інтернаціоналізації та зростаючої глобалізації. Процеси, що відбуваються у зовнішньому середовищі економічного розвитку регіонів є складними і нелінійними. З точки зору системного підходу, структуризація зовнішніх впливів на економіку регіонів може бути здійснена на основі властивості ієрархічності, яка є однією з основних закономірностей складних систем.

Ієрархічність являє собою відносини в середині складних геосистем, при яких системи нижчого порядку утворюють певну цілісність в рамках системи більш високого рівня. Отже, система «економіка регіону – національна економіка – світове господарство» є складною ієрархічною системою. У середині ієрархічних систем діє правило транзитивності, коли певні відносини між елементами суміжних рівнів проявляються і у відносинах між елементами несуміжних рівнів [2, с. 80-81].

Крім того, розрізняють два види ієрархії: нормальну ієрархію та ієрархію розшарування. Нормальна ієрархія спостерігається, коли таксони одного порядку є однорідними. Ієрархія розшарування має місце, коли системи низового порядку неоднорідні і у сукупності необов'язково складають систему вищого порядку.

На нашу думку, сучасне світове господарство складається з глобального та міжнародного економічного середовища, які розрізняються за ознакою керованості. Наявність неоднорідних середовищ свідчить, що система світового господарства є складною системою з розшарованою ієрархією відносин між структурними елементами (рис. 1).

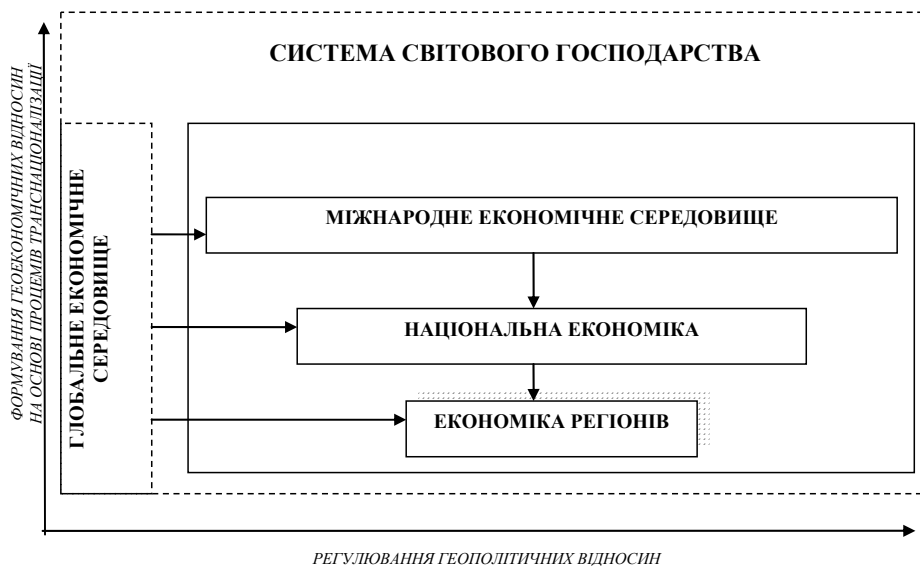

Рис. 1. Ієрархічна структура зовнішніх впливів на економіку регіону

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Отже, зовнішні впливи на економіку регіону в сучасних умовах можливо представити у системі координат регулювання геополітичних відносин (горизонтальна вісь) і формування геоекономічних відносин (вертикальна вісь) (рис. 1). Для пояснення нашої позиції необхідно уточнити вказані вище поняття.

Геополітика має за мету вирішення проблем, які є наслідком просторових відносин держави. Саме на основі геополітичних відносин сформоване сучасне міжнародне економічне середовище, яке складається з історично складених організаційних форм міжнародної взаємодії: зовнішньої торгівлі, міжнародного руху капіталів, робочої сили тощо, а також інститутів регулювання такої взаємодії. В свою чергу інститути регулювання міжнародної взаємодії складаються з двох груп:

1) інститути, що сприяють вільному руху факторів і результатів виробництва у масштабах світового ринку. До них належать міжнародні фінансово-кредитні установи (МВФ, Світовий банк, СОТ);

2) інститути, що обмежують вільний рух факторів і результатів виробництва межами певної території – держава, міжнародні регіональні інтеграційні угруповання.

Геоекономіка є новітнім явищем, що тільки набуває контурів на зламі ХХ-ХХІ ст. і являє собою сукупність глобальних відтворювально-інвестиційних циклів, які формують транснаціональні корпорації, транснаціональні банки та транснаціональні альянси. Згідно переконанню одного з найбільш авторитетних adeptів теорії геоекономки Е. Кочетова, з організаційно-економічної точки зору геоекономічний простір є сукупністю господарських осередків (підприємств). Міжнародний поділ праці сьогодні здійснюється не стільки національними економіками, скільки транснаціональними відтворювальними ядрами [3, с. 202-248]. Ми повністю визнаємо правоту судження щодо значення зростаючої потужності ТНК, діяльність яких не підпадає під національний та наднаціональний регулюючий вплив, хоча і не поділяємо позицію автора та інших науковців, які наголошують на повній втраті ролі держави в організації міжнародної взаємодії у майбутньому.

Принципова відмінність геоекономіки від геополітики полягає у наступному:

– у відсутності регулюючого рівня, коли глобальне економічне середовище будується на договірній основі між головними суб'єктами транснаціоналізації і формує власну ринкову владу;

– у зниженні значення національних бар'єрів при входженні ТНК до економічного простору країни.

За нашим переконанням, стрімко зростаюча взаємозалежність всіх країн світу обумовлює доповнення традиційних аспектів регіональних досліджень аналізом сучасних тенденцій розвитку світового господарства, які прямо (через форми міжнародної взаємодії суб'єктів господарювання – зовнішня торгівля, іноземне інвестування, спільне підприємництво), або опосередковано (шляхом реалізації зовнішньоекономічного курсу держави – укладення міжнародних угод, приєднання до міжнародних організацій, визначення пріоритетів приєднання до тих чи інтеграційних угруповань) відбиваються на економіці окремих регіонів.

Отже, згідно системному підходу та правилу транзитивності, економіка регіону може мати прямі відносини з глобальним економічним середовищем, минаючи безпосередньо вищий для себе рівень – національної економіки. Оскільки матеріальною основою формування глобального економіч-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

ного середовища є процеси транснаціоналізації, правомірно ставити питання про транснаціоналізацію економіки регіону.

Виходячи з того, що відносини є взаємним зв'язком, залежністю різних явищ, або співвідношенням між чим-небудь, а зв'язки, в свою чергу, являють собою потоки енергії та інформації, то енергетично-інформаційні імпульси, що виходять від процесів транснаціоналізації і призводять до формування глобального економічного середовища, безпосередньо впливають на економіку регіонів.

Підсумовуючи вищевикладене можемо зробити висновок: оскільки економіка регіонів сприймає ті ж самі енергетично-інформаційні імпульси, що і глобальне економічне середовище, то в економіці регіонів має прояв та ж сама сукупність протиріч, пов'язаних з позитивними і негативними наслідками транснаціоналізації, яка спостерігається у глобальному економічному середовищі в цілому. Водночас, зв'язки економіки регіонів з міжнародним економічним середовищем, опосередковані державою, не зникають, а продовжують розвиватися із зростаючою інтенсивністю.

Отже, економіка регіонів в сучасних умовах зазнає впливу систем вищого порядку: національної економіки, міжнародного та глобального економічного середовища. Визначимо ключові моменти взаємодії між окресленими структурними рівнями.

1. Взаємодія між економікою регіонів і національною економікою в сучасних умовах характеризується піднесенням ролі місцевого самоврядування та розширенням повноважень регіонів у сфері міжнародної ініціативи, проте, гостро відчувається невідповідність законодавчих рішень та можливість їх реалізації, що пов'язано з розмитістю відповідальності між виконавчими гілками регіональної влади.

2. Взаємодія національної економіки з міжнародним економічним середовищем характеризується сполученням державної політики лібералізації зовнішніх зносин з політикою зваженого протекціонізму. Суттєвий вплив на економіку України здійснюють наднаціональні інститути регулювання, насамперед, СОТ.

3. Зв'язки економіки регіонів з міжнародним економічним середовищем виступають у різнобічних формах міжнародної взаємодії регіонів - зовнішньої торгівлі, іноземного інвестування, транскордонного співробітництва, науково-технологічного співробітництва, які опосередковані державним регулюванням.

4. І, нарешті, набувають актуальності зв'язки економіки регіонів з глобальним економічним середовищем, під впливом зростаючого тиску ТНК, що розміщують філії на території України і вкорінюються у структуру регіональних господарств. Це означає, що регіони стають безпосередніми учасниками глобалізаційних процесів.

На відміну від перших трьох напрямів взаємодії з економічними системами вищого рівня ієрархії, четвертий напрям – взаємодія економіки регіонів з глобальним економічним середовищем, формування якого спричинено процесами транснаціоналізації, нині не має важелів регулювання. Насамперед, це пояснюється тим, що наразі відсутні наукові контури нової для регіональних досліджень проблеми, отже, і теоретико-методологічне обґрунтування напрямів регулювання процесів транснаціоналізації економіки регіонів.

На нашу думку, дослідження процесів транснаціоналізації економіки регіонів має відбуватися у двох напрямках: інтровертному і екстравертному.

Перший напрям – інтровертна транснаціоналізація, передбачає розробку регіональної політики щодо прийому зарубіжних ТНК на основі визначених пріоритетів регіонального розвитку та окреслених «зон безпеки» для імплантації транснаціональних капіталів в економіку регіонів України. Необ-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

хідно враховувати, що викуп підприємства «пересічним» зарубіжним інвестором, у разі негативного впливу на економіку регіону може бути нейтралізований рішучою позицією регіональної влади, тоді як вплинути на небажані дії підрозділів великих ТНК практично неможливо.

Доказом можуть слугувати наведені нижче ситуації, коли врегулювати прояви дії недобросовісної конкуренції з боку ТНК не можуть країни-лідери, причому навіть з допомогою СОТ, що спонукає до відповідних висновків стосовно країн з перехідною економікою.

Так, механізми міжнародних угод можуть бути безпосередньо використані або ігноровані для досягнення геостратегічних цілей ТНК. Широко відомою є слабка результативність застосування механізмів ГАТТ/СОТ у традиційному конкурентному протистоянні ЄС та США. Показовим є приклад, коли у 2001 р. комісія з вирішення суперечок СОТ винесла позитивне рішення щодо скарги ЄС, яка полягала у вимозі про стягнення штрафу з уряду США в сумі більш ніж 4 млрд. дол. за надання субсидій експортерам в особі ТНК, оскільки чинне законодавство США дозволяє американським ТНК засновувати дочірні підприємства в офшорних зонах, що дає змогу підтримувати низький рівень цін за рахунок низького рівня оподаткування. Такими пільгами користуються майже 6 тис. американських компаній, у тому числі такі ТНК, як «Майкрософт», «Боїнг» та «Дженерал Моторс». Причому за останні роки СОТ визнає такі «податкові канікули» незаконними вже вчетверте, але «канікули» тривають.

Транснаціональні корпорації активно відстоюють інтереси країни походження, лобіюють прийняття законів, які зашкоджують небажаному для компанії вторгненню іноземних капіталів. Так, у Німеччині в 2003 р. прийнято закон, який захищає автомобільну ТНК «Фольксваген» від скупки її акцій. При цьому головний мотив прийняття закону – не допустити скорочення робочих місць материнської компанії ТНК, хоча він і суперечить правилам ЄС про вільний рух капіталів через національні кордони країн-членів ЄС [5, с. 14-15].

Наведені вище лише окремі факти, на жаль, є реаліями сучасного глобального економічного середовища, які не можна змінити і перед якими найбільш вразливі країни з перехідною економікою. Проте, чітке усвідомлення таких реалій дозволяє будувати стратегію розумної відкритості економіки регіонів на основі вже досягнутих здобутків вітчизняної регіональної науки. Зокрема, механізмів забезпечення економічної безпеки регіонів, розроблених З. Герасимчук і Н. Вавдіюк на основі аналізу і оцінки зовнішньоекономічної відкритості економіки регіонів України [6, с. 83-86].

В Україні процес транснаціоналізації тільки розгорається, причому його потужність дуже важко оцінити у зв'язку з відсутністю систематизованої інформації навіть у представників регіональних органів влади. Очікуваний генеруючий вплив іноземних інвестицій на супутні галузі регіонального виробництва поки не відбувається, судячи по діяльності філій ТНК «Нестле», «Сан-Інтербрю», «Бритиш Америкен Табако», «Кока-Кола», ІВМ, «Фольксваген» та інших, що працюють в економіці регіонів України. Так, ТНК «Нестле», що здійснила скупку контрольного пакету акцій львівської кондитерської фабрики «Світоч» (ЗАТ) та 100 % акцій «Волиньходиг» (ТМ «Торчин») протягом кількох років не виплачує пенсіонерам, які є акціонерами, дивідендів на акції. Надходження до бюджету у вигляді податків з ТНК, порівняно з обсягами виробленої продукції, незначні. Заробітна плата працівників майже не відрізняється від заробітної плати на вітчизняних підприємствах. Робочі місця у сукупності скоріше збережені, ніж утворені. Проте, відбувається різке скоро-

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

чення управлінців вищої і середньої ланки («Сан-Інтербрю», «Мітел Стил», «Бритиш Америкен Табако» та ін.), оскільки, як правило, менеджери вищої ланки є представниками іноземної корпорації, що монопольно володіють інформацією про стратегічні наміри компанії на ринку України. Така закритість і підкреслена конфіденційність інформації, на нашу думку, є першим сигналом про загрозу економічній безпеці регіонів, враховуючи сучасний рівень усупільнення виробництва (виробничо-коопераційні зв'язки, робочі місця) та його екологічне навантаження на територію.

Другий напрям дослідження транснаціоналізації економіки регіону, який ми вважаємо за необхідне розробити – екстравертна транснаціоналізація, яка передбачає – стимулювання підприємств регіону до участі у формуванні великих корпоративних структур, в тому числі - транснаціональних.

Висновки. В сучасних умовах значно ускладнена ієрархія зовнішніх впливів на економіку регіону, яка залучена не тільки до міжнародного, але й до глобального економічного середовища, яке формується під тиском зростаючої активності ТНК. Протистояти тиску ТНК можливо тільки за умов реалізації політики транснаціоналізації економіки регіонів.

Акценти формування політики транснаціоналізації перенесені на регіональний рівень у зв'язку з неможливістю розробки уніфікованої системи заходів по реалізації останньої, оскільки для вибору місця дислокації філій ТНК першочергове значення має саме унікальність регіонального набору факторів розміщення виробництва.

Завдання політики транснаціоналізації економіки регіонів України мають полягати не тільки в протистоянні тиску ТНК (пасивна складова), а у виробленні активної позиції щодо спрямування діяльності транснаціоналізованих структур у загальне русло вирішення соціально-економічних проблем регіону, стимулювання участі вітчизняних капіталів у міжнародних фінансово-промислових структурах та націленості на формування власних ТНК у майбутньому.

Література:

1. Евстегнеева Л. Субфедеральные аспекты глобализации / Л. Евстегнеева, Р. Евстигнеев // МЭ и МО. – 2003. - №5. - С. 50-65.
2. Алаев Э. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 290 с.
3. Кочетов Э. Глобалистика: теория, методология, практика / Э. Кочетов – М.: «НОРМА», 2002. – С. 672.
4. Пахомов Ю. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Пахомов Ю., Лук'яненко Д., Губський Б. – К.: Україна, 1997. – 237 с.
5. Жаліло Я. Глобалізація та проблеми збереження економічного суверенітету України / Я. Жаліло // Вісник ТАНГ. – 2002. – № 8-1. – С. 11-18.
6. Герасимчук З. В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення. Монографія / З. В. Герасимчук, Н. С. Вавдіюк. – Луцьк: Настир'я, 2006. – 244 с.

Надійшла 16.12.2010 р.